

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

عنوان:

هم اندیشی و ارائه راهکارها در رابطه با مسائل کمبود نیروی کار ماهر

مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

تیر ۱۴۰۳

شناسنامه گزارش

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

عنوان:

هم اندیشی و ارائه راهکارها در رابطه با مسائل کمبود نیروی کار ماهر

مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

تهیه کننده: نجمه سوری ناصری، سعیده به نژاد

ناظر: شهرام عیدی زاده

واژگان کلیدی:

تاریخ انتشار: تیر ۱۴۰۳

نشانی: مشهد مقدس - خیابان امام خمینی - جنب باغ ملی - ساختمان اتاق بازرگانی - کد پستی: ۹۱۳۷۷۳۴۱۹۵

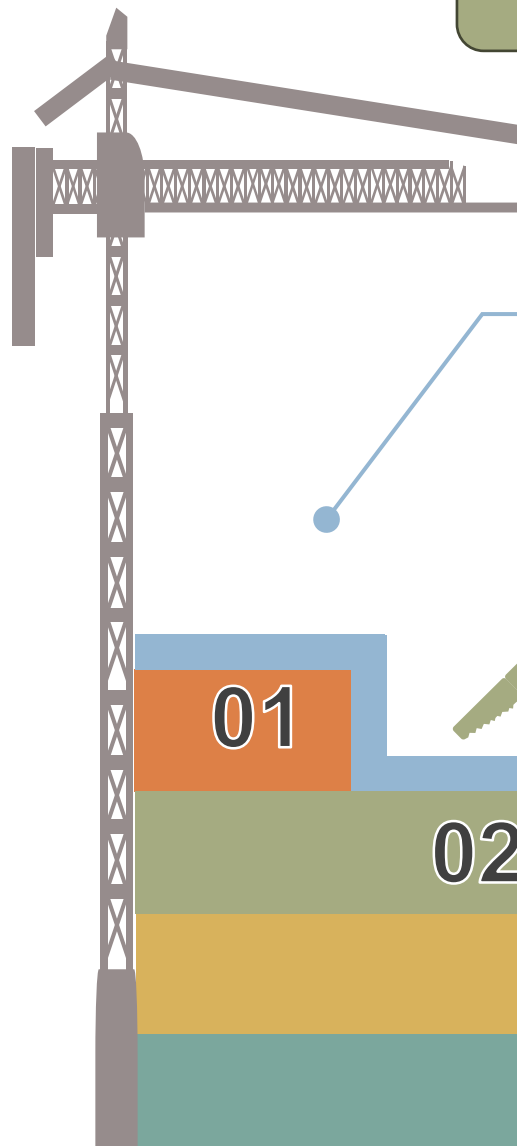
محدودیت جذب و نگهداشت نیروی کار ماهر

احیاء مسئولیت های اجتماعی شرکتی و مسئولیت های بنگاه های اقتصادی برای توانمندسازی افراد پیرامون خود یک اصل است که در دنیا صورت می گیرد و امنیت بنگاه ها و حفظ و پایداری آنها و در عین حال توانمند سازی مردم و ایجاد کسب و کارهای خرد را به دنبال دارد .

گسترده‌گی این مشکل در بین کشورها متفاوت است، اما این پدیده به دلایلی بیشتر در آسیا قابل مشاهده است. این ایراد نیز نتیجه فقدان برنامه آموزشی ساختاریافته متمرکز بر مهارت‌ها در نظام آموزشی کشورها، از جمله ایران است که به استراتژی‌های هوشمندانه در مدیریت منابع انسانی و سیاست‌های آموزشی نیاز دارد. علاوه بر اینها، می‌توان ادعا کرد که در ایران تحریم‌ها نیز تا حدودی ساختار بازار کار را تحت‌تاثیر قرار داده است، به نحوی که بخشی از نیروی کار شاغل در فعالیت‌های مرتبط با تحریم را که عمدتاً مربوط به مشاغل با ارزش افزوده بالاتر هستند ناخواسته وادار به مهاجرت به سمت مشاغل با سطح ارزش افزوده کمتر کرده است.

نتیجه این وضعیت سهم شاغلان بیشتر در بخش‌های غیررسمی و حاشیه‌ای اقتصاد است که پیامد این تغییر در ترکیب اشتغال نیز فقر بیشتر نیروی کار را به همراه خواهد داشت؛ هر چند این وضعیت با کاهش بهره‌وری نیروی کار ارتباط مستقیم دارد. این مساله در کنار کمبود نیروی کار فاقد مهارت، مشکل پیچیده‌ای است که به راه‌حل چندوجهی نیاز دارد. به عنوان یک کارفرما، نمی‌توان همه عوامل بازنشستگی یا استخدام را کنترل کرد، اما می‌توان اهمیت برنامه‌های آموزش حرفه‌ای و کارآموزی و همچنین نقش سیاست‌ها و ابتکارات دولت را برای پرکردن شکاف مهارت‌ها بررسی کرد، به گونه‌ای که از یک طرف آموزش و تربیت نیروی کار ماهر و از طرف دیگر سیاست‌های دولت در ارتباط با دستمزد نیروی کار در اولویت تصمیم‌گیری قرار گیرند. یکی از راه‌حل‌های مقابله با کمبود نیروی کار ماهر در ایران به‌کارگیری ترکیبی از آموزش مهارت‌های فنی و تخصصی برای مشاغل صنعتی و همچنین تغییر نگرش عمومی در مورد مهارت‌های صنعتی و حرفه‌ای است.

علل کمبود نیروی کار ماهر

• **عدم تطابق بین مهارت‌های موجود و نیازهای بازار کار:** تحولات سریع تکنولوژی و دگرگونی‌های بازار کار، منجر به ایجاد مشاغل جدید و نیاز به مهارت‌های جدید می‌شود. در حالی که سیستم‌های آموزشی با سرعت کافی برای تطبیق با این تغییرات پیشرفت نمی‌کنند.

• **عدم جذابیت کافی مشاغل:** شرایط نامناسب کار، حقوق پایین، عدم امنیت شغلی و فقدان فرصت‌های ارتقای شغلی، از جمله عواملی هستند که می‌توانند انگیزه افراد را برای ورود به برخی مشاغل و کسب مهارت‌های مرتبط کاهش دهند.

• **مهاجرت نیروی کار ماهر:** مهاجرت افراد ماهر به کشورهای توسعه‌یافته، به منظور یافتن فرصت‌های شغلی بهتر و دستمزد بالاتر، یکی دیگر از عوامل کمبود نیروی کار ماهر در برخی کشورها است.

• **پیری جمعیت:** افزایش سن جمعیت و خروج تدریجی نیروی کار باتجربه از بازار کار، به کمبود نیروی کار ماهر دامن می‌زند.

نرخ مشارکت اقتصادی و بیکاری استان خراسان رضوی

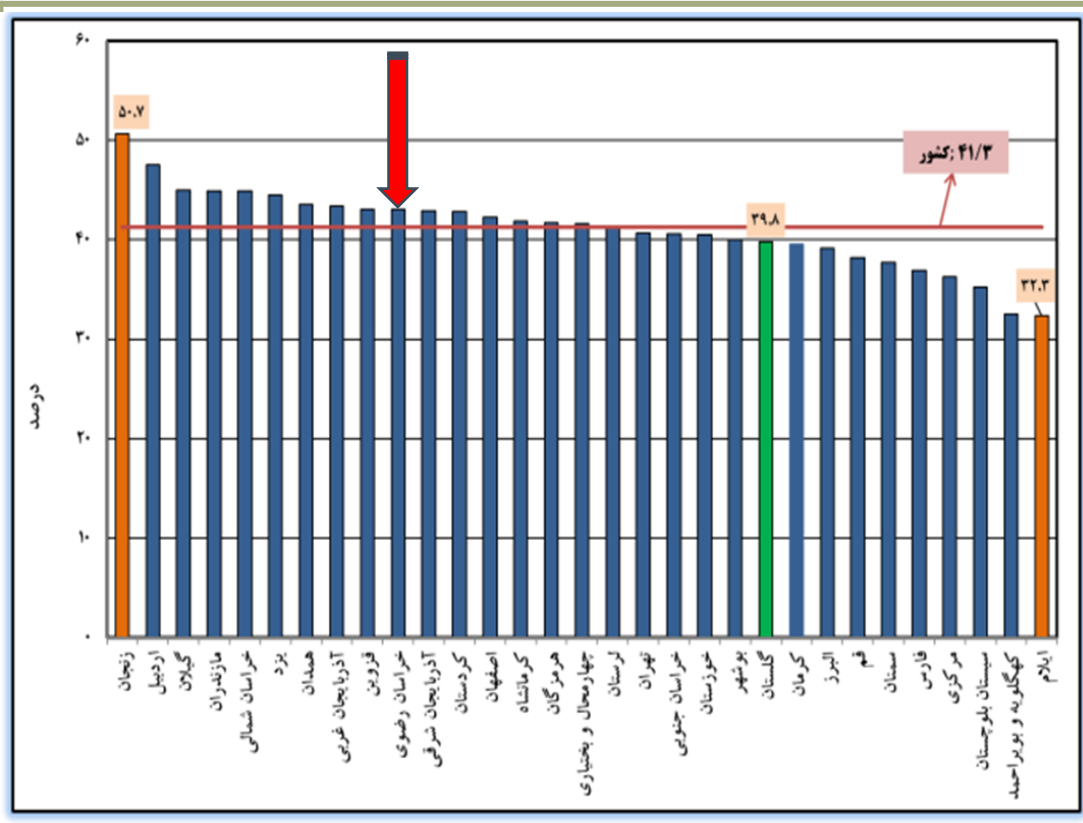
- نرخ مشارکت اقتصادی استان نسبت به فصل قبل ۱.۳ درصد کاهش و نسبت به فصل مشابه سال قبل ۰.۱ درصد افزایش یافته است.
- نرخ بیکاری استان نسبت به فصل قبل ۱ درصد افزایش و نسبت به فصل مشابه سال قبل ۳.۱ درصد کاهش یافته است.
- بر نرخ مشارکت اقتصادی و بیکاری استان بترتیب ۴۳.۱ و ۶.۳ درصد برآورد گردیده است.
- همین اساس نرخ مشارکت اقتصادی و بیکاری کشور بترتیب ۴۱.۳ و ۸.۱ درصد برآورد گردیده است.

نتایج شاخص عمده اشتغال و بیکاری به تفکیک شهری و روستایی کشور و استان در زمستان سال ۱۴۰۲

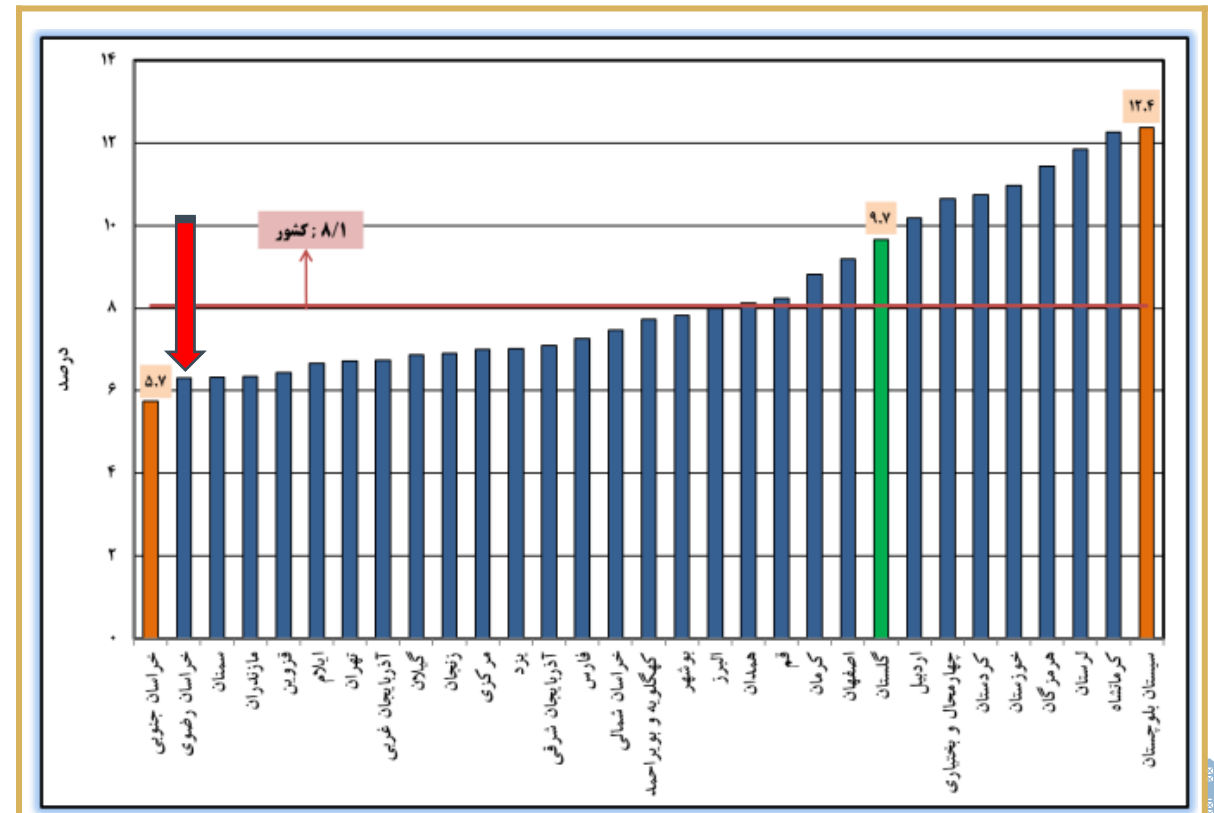
استان			کشور			شاخص
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
۴۷.۰	۴۳.۶	۴۳.۱	۴۲.۸	۴۱.۱	۴۱.۳	نرخ مشارکت
۲.۶	۶.۳	۶.۳	۵.۷	۸.۲	۸.۱	نرخ بیکاری
۴۵.۸	۴۰.۹	۴۰.۳	۴۰.۳	۳۷.۷	۳۷.۹	نسبت اشتغال
۱۷.۸	۹.۹	۱۳.۰	۱۳.۱	۶.۹	۸.۲	سهام جمعیت دارای اشتغال ناقص زمانی
۷.۸	۱۷.۶	۱۵.۳	۱۷.۴	۲۱.۸	۲۱.۲	نرخ بیکاری ۱۵-۲۴ ساله
۴.۷	۱۱.۲	۱۱.۲	۱۱.۹	۱۵.۱	۱۵.۲	نرخ بیکاری ۱۸-۳۵ ساله
۳۵.۱	۷.۱	۱۵.۱	۴۰.۳	۵.۴	۱۴.۴	سهام کشاورزی
۴۳.۲	۳۴.۴	۳۴.۵	۳۱.۶	۳۵.۰	۳۳.۷	سهام صنعت
۳۱.۸	۵۸.۶	۵۰.۵	۲۸.۲	۵۹.۶	۵۱.۹	سهام خدمات
۹۷.۲	۸۷.۲	۸۹.۰	۹۴.۴	۸۲.۸	۸۵.۶	سهام بخش خصوصی
۲.۸	۱۲.۸	۱۱.۰	۵.۶	۱۷.۲	۱۴.۴	سهام بخش عمومی

مقایسه نرخ بیکاری و نرخ مشارکت استانهای کشور در سال ۱۴۰۲

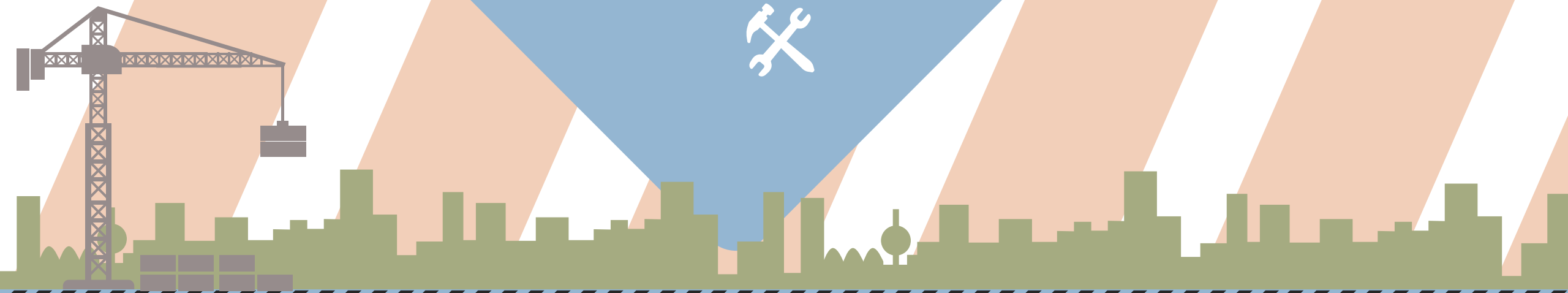
نرخ مشارکت

نرخ بیکاری

آخرین نتایج شاخص های عمده اشتغال و بیکاری استان خراسان رضوی (برگرفته از طرح نیروی کار)

شاخص عمده اشتغال و بیکاری استان در زمستان سال ۱۴۰۲

عنوان	شاخص	سال ۱۴۰۰	بهار ۱۴۰۱	تابستان ۱۴۰۱	پاییز ۱۴۰۱	زمستان ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۱	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲
مشارکت اقتصادی ۱۵ ساله و بالاتر	نرخ مشارکت	۴۰٫۹	۴۱٫۹	۴۲٫۴	۴۵٫۰	۴۳٫۰	۴۳٫۱	۴۲٫۳	۴۳٫۱	۴۴٫۴	۴۳٫۱
	تغییرات نسبت به فصل قبل	*	۱٫۸	۰٫۵	۲٫۶	-۲٫۰	*	-۰٫۷	۰٫۸	۱٫۳	-۱٫۴
	تغییرات نسبت به (فصل مشابه) سال قبل	-۳	۱٫۴	۲٫۱	۲٫۳	۲٫۹	۲٫۲	۰٫۴	۰٫۷	-۰٫۶	۰٫۱
بیکاری ۱۵ ساله و بالاتر	نرخ بیکاری	۶٫۶	۷٫۹	۷٫۲	۴٫۹	۹٫۴	۷٫۳	۶٫۶	۷٫۱	۵٫۳	۶٫۳
	تغییرات نسبت به فصل قبل	*	۱٫۱	-۰٫۷	-۲٫۳	۴٫۵	*	-۲٫۸	۰٫۵	-۱٫۷	۱٫۰
	تغییرات نسبت به (فصل مشابه) سال قبل	۰٫۴	۱٫۱	-۰٫۳	-۰٫۴	۲٫۶	۰٫۷	-۱٫۳	-۰٫۱	۰٫۴	-۳٫۱
اشتغال ۱۵ ساله و بالاتر	نرخ اشتغال	۹۳٫۴	۹۲٫۱	۹۲٫۸	۹۵٫۱	۹۰٫۶	۹۲٫۷	۹۳٫۴	۹۲٫۹	۹۴٫۷	۹۳٫۷
	تغییرات نسبت به فصل قبل	*	-۱٫۱	۰٫۷	۲٫۳	-۴٫۵	*	۲٫۸	-۰٫۵	۱٫۷	-۱٫۰
	تغییرات نسبت به (فصل مشابه) سال قبل	-۰٫۴	-۱٫۱	۰٫۳	۰٫۴	-۲٫۶	-۰٫۷	۱٫۳	۰٫۱	-۰٫۴	۳٫۱

اشتغال بخش کشاورزی و خدمات استان در زمستان سال ۱۴۰۲

عنوان	شاخص	سال ۱۴۰۰	بهار ۱۴۰۱	تابستان ۱۴۰۱	پاییز ۱۴۰۱	زمستان ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۱	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲
اشتغال بخش کشاورزی	سهم کشاورزی	۱۹.۸	۱۷.۸	۱۷.۴	۱۸.۵	۱۴.۱	۱۷.۰	۱۶.۱	۱۶.۹	۱۴.۵	۱۵.۱
	تغییرات نسبت به فصل قبل	*	۰.۱	-۰.۴	۱.۱	-۴.۴	*	۲.۰	۰.۸	-۲.۴	۰.۶
	تغییرات نسبت به (فصل مشابه) سال قبل	۱.۵	-۲.۸	-۳.۷	-۱.۵	-۳.۶	-۲.۸	-۱.۷	-۰.۵	-۴.۰	۱.۰
اشتغال بخش خدمات	سهم خدمات	۴۶.۳	۴۷.۸	۴۷.۰	۴۳.۸	۵۳.۳	۴۷.۹	۵۱.۶	۴۸.۵	۴۸.۹	۵۰.۵
	تغییرات نسبت به فصل قبل	*	-۱.۷	-۰.۸	-۳.۲	۹.۵	*	-۱.۷	-۳.۱	۰.۳	۱.۶
	تغییرات نسبت به (فصل مشابه) سال قبل	-۰.۵	۳.۳	۲.۷	-۲.۹	۳.۸	۱.۶	۳.۸	۱.۵	۵.۱	-۲.۸

اشتغال بخش صنعت استان در زمستان سال ۱۴۰۲

عنوان	شاخص	سال ۱۴۰۰	بهار ۱۴۰۱	تابستان ۱۴۰۱	پاییز ۱۴۰۱	زمستان ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۱	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲
اشتغال بخش صنعت	سهام صنعت	۳۳٫۹	۳۴٫۴	۳۵٫۶	۳۷٫۷	۳۲٫۶	۳۵٫۱	۳۲٫۳	۳۴٫۶	۳۶٫۷	۳۴٫۵
	تغییرات نسبت به فصل قبل	*	۱٫۶	۱٫۲	۲٫۱	-۵٫۱	*	-۰٫۳	۲٫۳	۲٫۱	-۲٫۲
	تغییرات نسبت به (فصل مشابه) سال قبل	-۱٫۰	-۰٫۵	۱٫۰	۴٫۳	-۰٫۲	۱٫۲	-۲٫۱	-۱٫۰	-۱٫۰	۱٫۹

اشتغال صنعتی

تعداد پروانه های صادره در ۱۰ ماه اول سال ۱۴۰۲

شرح	تعداد	مبلغ سرمایه گذاری شده (میلیارد تومان)	تعداد اشتغال
صدور پروانه های بهره برداری	۲۰۴	۱۳۷۶	۱۳۰۶
صدور پروانه های تاسیس	۵۱۴	۲۳۵۷	۱۶۷۳
جمع کل	۹۷۲	۳۷۳۴	۲۹۷۹

صدور ۶۲۲ پروانه بهره برداری صنعتی با سرمایه ۳۵۳۷۲۱ میلیارد ریال و اشتغال ۴۰۵۷۹ نفر (رشد ۴۱٪ در تعداد مجوز صادره ، بیش از ۱۰۰٪ رشد در سرمایه گذاری و اشتغال ایجادى نسبت به مدت مشابه سال قبل).

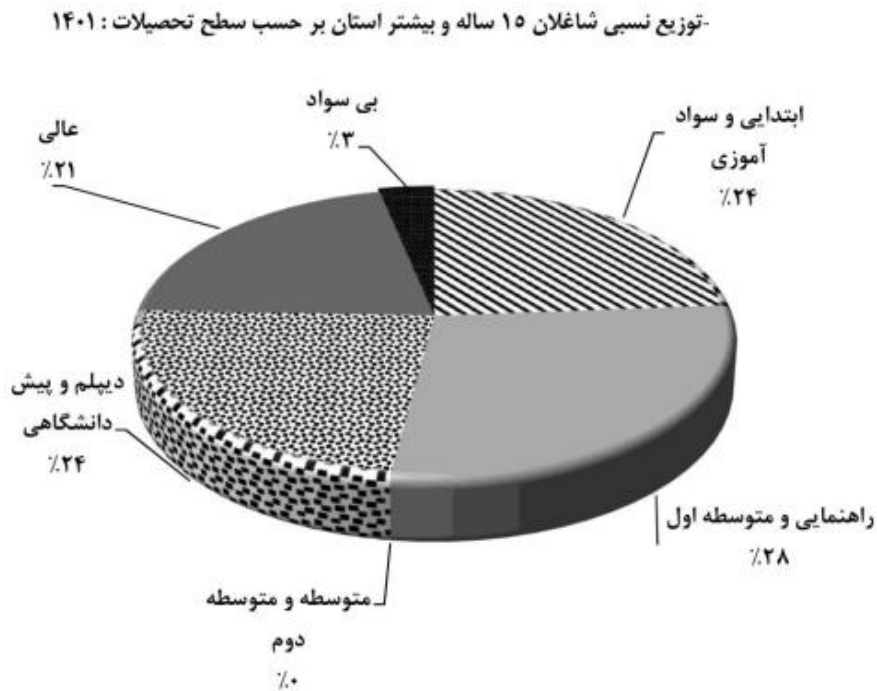
صدور ۱۹۷۹ جواز تاسیس واحدهای صنعتی با پیش بینی سرمایه گذاری ۹۱۰۹۷۹ میلیارد ریال و اشتغال ۵۲۷۶۵ نفر (رشد ۲۸٪ در تعداد ، ۷۰٪ در میزان سرمایه گذاری و ۳۸٪ درصد در اشتغال نسبت به مدت مشابه سال قبل

صدور ۸۱ فقره پروانه بهره برداری معدن (جدید و مزایده ای) با میزان سرمایه گذاری ۵۶۰۳ میلیارد ریال و اشتغال ۸۲۰ نفر. (رشد ۳۳٪ در تعداد نسبت به مدت مشابه سال قبل)

فعالسازی ۷۰ واحد صنعتی با احیاء اشتغال ۱۶۵۴ نفر و تثبیت سرمایه گذاری ۲۳۰۰۰ میلیارد ریال.

توزیع نسبی جمعیت شاغل و بیکار (جویای کار) ۱۵ ساله و بیش تر بر حسب وضع سواد و سطح تحصیلات

در کنار مشکلات و معضلات اقتصاد کلان ایران، یکی از دلایل بالا بودن میزان بیکاری به ویژه برای از مولفه های مهم در جمعیت تحصیل کرده، فقدان مهارت بوده است. براین اساس داشتن مهارت عامل دستیابی به شغل پایدار و ایجاد فرصت های شغلی شناخته شده است.

راهکارهای مسئله کمبود نیروی کار ماهر

• **استفاده از نیروی کار خارجی:** جذب موقت یا دائمی نیروی کار ماهر از کشورهای دیگر، می‌تواند به رفع کمبود نیروی کار در برخی مشاغل خاص کمک کند.

• **آموزش و بازآموزی:** ارائه دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت برای ارتقای مهارت‌های موجود نیروی کار و تطبیق آن با نیازهای بازار کار، از جمله راه‌حل‌های کوتاه‌مدت به شمار می‌رود.

• **استفاده از فناوری:** خودکارسازی برخی از وظایف با استفاده از ربات‌ها و هوش مصنوعی، می‌تواند تا حدی از نیاز به نیروی کار ماهر بکاهد.

۱. راهکارهای کوتاه مدت

• **اصلاح نظام آموزشی:** تطبیق محتوای آموزشی با نیازهای بازار کار و تمرکز بر آموزش مهارت‌های مورد نیاز در صنایع مختلف، از جمله راه‌حل‌های بلندمدت به شمار می‌رود.

• **ترویج فرهنگ کارآفرینی:** حمایت از افراد خلاق و نوآور برای ایجاد کسب‌وکارهای جدید و اشتغال‌زایی، می‌تواند به رفع کمبود نیروی کار ماهر در بلندمدت کمک کند.

• **تغییر نگرش به کار و مشاغل:** افزایش میزان دستمزدها، بهبود شرایط کار و ایجاد فرصت‌های برابر برای همه افراد، می‌تواند انگیزه افراد را برای ورود به بازار کار و کسب مهارت‌های جدید افزایش دهد.

۲. راهکارهای بلندمدت

پیشنهادات سیاستی

۱

دولت می‌تواند در برنامه‌هایی از جمله تشویق کارفرمایان به استخدام کارآموزان بیشتر و به‌خصوص استفاده از ظرفیت‌های بالقوه موجود در هنرستان‌های فنی کشور، برای جذب هنرجویان این رشته‌ها که در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای به کسب مهارت می‌پردازند، در قالب دوره‌های کارآموزی، سرمایه‌گذاری کرده و شکاف مهارتی را کاهش دهد. علاوه بر این در این زمینه می‌تواند از موسسات و آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای آزاد نیز جهت آموزش مهارت‌های هنرجویان استفاده کرده و این فرصت را برای این قشر فراهم کند تا مهارت‌های نسل بعدی را بیاموزند.

۲

از طرفی، همکاری در تحقیق، توسعه و نوآوری بین دانشگاه‌ها یا موسسات تحقیقاتی و صنایع، علاوه بر حل مشکل کمبود نیروی کار ماهر، نقش اساسی در توسعه اقتصادی کشور دارد. صنعت از آزمایشگاه‌ها و فناوری‌های پیشرفته دانشگاهی بهره می‌برد، در حالی که موسسات تحقیقاتی آموزشی درباره واقعیت تجاری و نیازهای بازار می‌آموزند. دولت باید شرایطی را فراهم آورد تا با رفع موانع قانونی و فرهنگی، ارتباط بین صنعت و دانشگاه را تسهیل کند و از این طریق نیروی کار تحصیل کرده را جهت جذب در صنعت به کار بگیرد.

